Motion till riksdagen 1986/87:Ub672

Sigge Godin (fp)
Industrihögskola i Västernorrlands län

Kompetens och kompetenshöjning är grundläggande förutsättningar för en effektiv utveckling av näringsliv och offentlig verksamhet i ett högteknologiskt samhälle. De yrkesverksammas professionella kompetens på utbildning och erfarenhet.

Den konkurrensutsatta sektorn måste hålla en hög grad av kompetens. Detta är orsakat av det snabbt ökande kravet inom sektorn på högfärädlade produkter och rationella produktionsmetoder. För att dessutom få avsättning för produkterna måste marknadsföringen skötas på ett kvalificerat sätt. För den icke konkurrensutsatta sektorn (förvaltning, vissa monopol m. m.) måste verksamheten kunna bedrivas med hög effektivitet genom att dels utnyttja tilldelade resurser optimalt, dels tillgodose behovet hos de människor den är satt att tjäna.

Grunden för regional utveckling är det regionala näringslivets förmåga att hävda sig i en hårdnande och alltmer internationellt präglad utveckling. Detta erfar vi i Västernorrlands län i särskilt hög grad. Industriens expertberoende är större än för landets näringsliv i genomsnitt. Strukturomvandlingen är omfattande. Med god tillgång på kapital och på potentiell arbetskraft är tillförseln av kompetens bland yrkesverksamma en nyckelfråga för regionens utveckling.

Utbildningens och forskningens betydelse för att åstadkomma regional balans har starkt markerats i budgetpropositionen 1985 samt i proposition 1984/85:115 Regional utveckling och utjämning. Utbildningsväsendet kan i betydligt högre grad än hittills användas för att främja utvecklingen i landets olika regioner.

Det nya informationssamhällets näringsliv präglas av
- hög förädlingsgrad hos produkterna
- komplex produktionsprocess
- hög kompetens i tjänsteproduktionen
- ökad samverkan mellan näringsliv och forskning/utbildning.

Genom att förändringstakten är hög blir företag och andra organisationer alltmer beroende av närkontakt med forsknings- och utvecklingsarbete.

I ett litet land som Sverige med en produktion baserad på avancerad teknologi ökar det internationella beroendet i takt med den ökande FoU-kapaciteten i världen. Beräkningar som gjorts pekar på att Sverige för närvarande svarar för ca 1 % av det internationella FoU-arbetet. (Sverige har ca 2 % av världshandeln men endast 0,2 % av världens befolkning.) En huvuduppgift för högskolan och FoU-systemet i landet blir därmed att

förmedla, skapa och vidmakthålla internationella kontakter för forskning och utvecklingsarbete.

Västernorrlands län har i hög grad präglats av en stark omstrukturering vad beträffar industrin. Denna omstrukturering har bl. a. medfört att stora luckor skapats vad beträffar kompetens för att möta den högteknologiska utvecklingen. Andelen med postgymnasiel utbildning av befolkningen inom Västernorrlands län hör till de lägsta i landet.

Svårigheterna understryks av att industrin i hög grad är exportberoende. Det pågår också en tyngdpunktsförskjutning från traditionell råvarubaserad industri mot produktion som är högteknologiskt orienterad och beroende av internationell kunskapstillförsel. Endast ett fåtal stora företag i regionen har egna forsknings- och utvecklingsresurser av mera omfattande art.

Behov av strategiska utgångspunkter

Behovet av en ökad högskoleservice finns bland både stora och små företag och organisationer. I föreliggande rapport framgår att behovet av kompetenshöjning är stort inom samtliga delar av näringslivet i länet.

En växande och tekniskt avancerad verkstadsindustri dominerar alltmer vår region som hittills präglats av processindustri. Den traditionella processindustrin som haft en relativt låg förädlingsgrad i sina produkter ökar därtill teknikinnehållet i sin produktion, vilket sammanfaller med att sysselsättningen totalt sett sjunker. Verkstadsindustrins sysselsättning ökar inom teknologiskt och marknadsmässigt kvalificerade yrkesområden. Effekten av strukturomvandlingen i länet medför att personer med mindre kvalificerad utbildning och yrkeserfarenhet har svårigheter att erhålla nya arbeten. Samtidigt tillkommer nya högkvalificerade yrkesområden i regionen, där behovet inte kan tillgodoses.

I en region präglad av produktionstekniskt solida företag med små resurser avseende både FoU och marknadsföring blir effekten av de snabba förändringarna kännbar på alla nivåer. Kompetensförsörjningen i form av forskning och utvecklingsarbete för näringslivet i regionen blir här en nyckelfaktor.

Situationens allvar belyses av att antalet företag i Norrland med avancerad självständig FoU-verksamhet är få i jämförelse med sydligare landsdelar. Att högskolans relativa betydelse därmed är stor i FoU-sammanhang har belysts i en särskild utredning genomförd av Norrlandsfonden 1985. (Norrlandsfonden informerar nr 19.) Av denna framgår att regionens totala FoU-resurser per innevånare uppgår till endast hälften av motsvarande resurser i södra Sverige. Därmed råder en allvarlig obalans avseende en viktig basfaktor för regional utveckling. I Mellannorrland blir obalansen än mer besvärande trots att vissa företag där håller internationell FoU-standard. Detta gör en av strukturomvandlingen präglad region som Västernorrlands län särskilt känslig.

Etableringen av högskolan i Västernorrland har varit ett sätt att aktivt möta de svårigheter som länet ställts inför. Högskolans arbete har krönts med framgång, men har inte till alla delar kunnat möta de behov som föreligger inom regionen. Fortbildning och vidareutbildning på högre nivåer

är fortfarande eftersatta. Vissa "spjutspetsutbildningar" saknas ännu. Organisation för forskning och utvecklingsarbete är inte heller utbyggd.

Behoven av bevakning av forskningsfronten inom olika områden och förmedling av forskarkontakter ökar snabbt. Högskolan i Sundsvall–Härnösand har sedan 1984 en försöksverksamhet och ett innovations- och forskningsinformationscentrum i Västernorrlands län (IFY), med en s. k. länkfunktion för högskoleservice vid sidan om reguljär utbildning och forskning. Projektet stöds av forskningsrådsnämnden (FRN) och universitets- och högskoleämbetet (UHÄ) och avses vara avslutat år 1987. Resultaten av verksamheten är genomgående positiva och kommer att utvärderas redan under 1986. Redan nu kan sägas att arbets- och organisationsformen visat sig så värdefull att den bör byggas ut i en mera permanent lösning.

Åtskilliga projekt har kommit till stånd genom försöksverksamheten. Forskare från Lund i söder till Luleå i norr har engagerats för Västernorrlandsprojekt på många olika sätt. Behoven av denna service ökar nu snabbt bland företagen. Högskolan kan här utveckla en ny tredje uppgift, vid sidan om de traditionella (uppgifterna) forskning och grundutbildning.

För att möta strukturomvandlingen i länet är kompetensutveckling ett av de områden som måste prioriteras. Framför allt gäller detta utbildningen på högskolenivå, som visat sig otillräcklig. I första hand bör högskoleutbildningen byggas ut i form av fortbildning och vidareutbildning med inriktning mot den redan yrkesverksamma befolkningen. Emellertid är även grundutbildningsprogrammen i länet framför allt inom teknik, ekonomi och information också otillräckliga. Exempelvis har länet fortfarande ej kvalificerad grundutbildning inom administrativ systemvetenskap och ADB, trots att regionen är en av landets administrativt datortätaste. Avsaknaden av adekvat utbildning försvårar rekrytering och förhindrar organisatorisk och kompetensmässig utveckling.

Fasta resurser i form av en basorganisation för FoU vid högskolan i Sundsvall–Härnösand är önskvärda inom fem programområden: systemteknik, kemi och materialteknik, produktionsteknik, ekonomi samt kommunikations- och systemvetenskap. Ämnesområdena har specificerats i nära samverkan med näringsliv och regionala myndigheter.

I de diskussioner som förts mellan företrädare för näringslivet, regionala planeringsorgan och högskolan rörande den aktuella situationen har tanken på en industrihögskola fötts.

Industrihögskolan – en satsning i flera steg

Industrihögskolan är ett program för utveckling av högskolan i Västernorrlands län. Målet är att öka högskolans totala kapacitet i länet. Utvecklingen bör ske i medvetenhet om industrins behov och grundläggande betingelser för utveckling. Industrihögskolan bör spegla den ekonomiska och näringsgeografiska strukturen i länet och lägger grunden till fördjupat samarbete mellan högskola och yrkesliv.

Utvecklingssteg

Utbyggnaden av industrihögskolan föreslås ske i tre steg. Det första steget motsvarar närmast de förslag som regionstyrelsen för Umeå högskoleregion utvecklat i sin strukturöversyn av högskolan i Sundsvall–Härnösand. Dessa presenteras i samband med regionstyrelsens anslagsframställning för 1987/88.

Det andra steget avser de för näringslivet i Y-län mest angelägna förstärkningarna av högskolan utöver vad som ryms inom nuvarande budget och utvecklingsperspektiv. Det tredje steget avser en väsentligt fortsatt utbyggnad av högskolan i länet, både vad avser grundutbildning och forskning. Detta förslag motsvarar de starkt uttalade önskemålen från näringsliv och politiker som framkommit under utredningsarbetet.

Nedan sammanfattas de konkreta åtgärder som krävs för resp. utvecklingssteg:

I. Omstrukturering av nuvarande program genom en anpassning till industrihögskolans programområden. Utveckling av särskild modell för fort- och vidareutbildning. Ekonomisk tillväxt ca 2 % per år. Utvecklingen beräknas ske genom normal planerings- och budgetprocess. Genomfört 1992.

II. Ett permanent och förstärkt kontakt- och informationssekretariat upprättas. Fortbildningsorganisationen förstärks. Det totala antalet helårsstuderande beräknas till 2 000 personer. Basresurser för forskning tillskapas. Genomfört parallellt med steg I fram till 1992.

III. Utökat utbildningsprogram omfattande ca 3 000 personer. Fortsatt utbyggnad av kontakt- och informationssekretariatet. fast forskningsorganisation med självständiga ämnesområden eller motsvarande genomfört 1995.

Konstruktionen industrihögskolan innebär avsevärt lägre kostnader än motsvarande kapacitet utbyggd enligt konventionell modell. Utöver samutnyttjandets lönsamhet skapar Industrihögskolan en livgivande närhet mellan högskola, samhälle, yrkesliv och organisationer. Detta möjliggör en effektiv samplanering vad avser såväl undervisning och tillämpad forskning som utrustning och lokaler.

Mål för industrihögskolan

1. Att utveckla kontaktnät mellan företag, organisationer, myndigheter och andra organ som arbetar med forskning, utveckling och högre utbildning i regionen.
2. Att utveckla former för samutnyttjande av personal och utrustning mellan näringsliv och högskola.
3. Att utveckla former för samverkan mellan gymnasieskola och högskola.
4. Att vidareutveckla en regionalt anpassad högskoleorganisation för både grundutbildning och fort- och vidareutbildning.
5. Att vidga rådgivnings- och serviceverksamhet vid högskolan till företag och organisationer i regionen.
6. Att skapa förutsättningar för en vidgad FoU-verksamhet med anknytning till den övriga verksamheten vid högskolan.

Hemställan

Med hänvisning till vad som ovan anförts hemställs

att riksdagen beslutar att som sin mening ge regeringen till känna vad i motionen anförts om behovet av en industrihögskola i Västernorrlands län.

Stockholm den 27 januari 1987

Sigge Godin (fp)